

ЖАЗО ТАЙИНЛАШДА РАЎБАТЛАНТИРУВЧИ НОРМАЛАРНИ ҚЎЛЛАШНИНГ ЎЗИГА ХОС ЖИХАТЛАРИ

Саидов Абдор Жумакулович

Жиноят ишлари бўйича

Яшнобод тумани суди раиси

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6480997>

MAQOLA TARIXI

Qabul qilindi: 15-aprel 2022

Ma'qullandi: 20-aprel 2022

Chop etildi: 23-aprel 2022

KALIT SO'ZLAR

Жазо, раъбатлантириш, либераллаштириш, жиноят, суд, ҳуқуқ, ислохотлар, мажбурият, жазо чораси, гипотеза.

ANNOTATSIYA

Мазкур мақолада муаллиф жазо тайинлашда раъбатлантирувчи нормаларни қўллашнинг ўзи хос жиҳатларига доир масалаларни баён этган.

Шунингдек, мақолада Жиноят қонунчилигида раъбатлантирувчи нормаларни такомиллаштириш юзасидан олимларнинг фикрларини таҳлил этиб, тегишли таклиф ва тавсиялар берган.

Ҳозирги кунда мамлакатимизда қонунчилик тизимини ислоҳ қилиш борасидаги ишларга жуда катта эътибор қаратилмоқда. Мазкур ислохотларнинг туб негизида инсон ҳуқуқ ва манфаатларини таъминлаш ва халқ фаровонлигига эришиш, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини рўйбга чиқариш масаласи турибди.

Таъкидлаб ўтиш жоизки, мамлакатимиз ҳаётида инсон ҳуқуқларини таъминлаш мақсадида амалга оширилаётган ислохотлардан энг йирик ва аҳамиятлиси бу суд-ҳуқуқ ислохотларидир. Бу жараёнда жиноят-ҳуқуқий соҳада жиноят қонунига киритилаётган ўзгартиришлар ва жиноий жазоларнинг либераллаштирилиши, амнистия ва ярашув институтларини қўллашнинг

янада кенгайтирилганлиги катта аҳамият касб этади.

Суд-ҳуқуқ ислохотлари жараёнида жамиятни демократлаштириш ва мамлакатни модернизация қилиш бўйича олиб борилаётган ислохотларнинг устувор йўналиши сифатида жиноят қонунчилигини такомиллаштириш жиноят-ҳуқуқий сиёсатда муҳим вазифа саналади.

2017 йил 7 февралда қабул қилинган Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги Фармонида маъмурий, жиноят, фуқаролик ва хўжалик қонунчилигини такомиллаштириш белгиланган бўлиб, унда инсон ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлашнинг шаффофлиги ҳамда самарадорлигини ошириш, иқтисодиётнинг

ривожланишини ҳолати, замонавий талаблардан, халқаро стандартлардан келиб чиққан ҳолда, шунингдек ахборот-коммуникация

технологияларини кенг жалб этишни назарда тутган ҳолда “2018 – 2021 йилларга мўлжалланган Жиноят ва жиноят-процессуал қонунчиликни такомиллаштириш Концепция”сини ишлаб чиқиш белгиланган.

Жумладан, Ҳаракатлар стратегиясида 2017–2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши белгилаб берилган¹.

Бундан ташқари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги “**2022–2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида**”ги ПФ-60-сон Фармони²да ҳам жазо тайинлашда рағбатлантирувчи нормаларни қўллашнинг ўзига хос жиҳатларига доир масалаларига ҳам эътибор қаратилган.

Дарҳақиқат, Жиноят ҳуқуқи назарияси ва жиноят қонунчилигида жазо марказий ўринда туради. У давлатнинг ўзига хос мажбурлов чораси бўлиб, жиноят содир этган шахсга нисбатан давлат томонидан қўлланилади. Жиноий жазо давлатнинг жиноят-ҳуқуқий сиёсатини амалга ошириш,

жиноят қонунчилигини қўллаш самарадорлигига эришишнинг асосий воситаси ҳамдир.

Жазо тайинлаш – жиноят иши бўйича одил судловни амалга оширишнинг ҳал қилувчи жиҳати. Суд танлайдиган жазо содир этилган жиноятнинг ижтимоий хавфлилик даражасини кўрсатувчи ҳақиқий мезон, шунингдек, айбдорнинг ахлоқан тузалишига ёрдам берувчи энг қисқа йўл, маҳкум ва бошқа шахсларнинг жиноятлар содир этишларининг олдини олишга имкон берувчи амалий восита бўлиши керак³.

Жазо тайинлаш ижтимоий муносабатларни жиноят-ҳуқуқий муҳофаза қилиш жараёнидаги асосий бўғинлардан биридир. Жазо тайинлаш институтининг бундай аҳамияти шу билан изоҳланадики, жазонинг ўзи жиноий-ҳуқуқий муҳофаза қилиш механизми тизимидаги асосий элемент бўлиб, давлат мажбурлов чорасини танлаш жараёни қанчалик тўғри ва самарали ташкил этилганлигига унинг таъсир этишининг самараси анча даражада боғлиқ бўлади⁴.

Адолатли жазо тайинланиши ундан кўзланган мақсадларга – маҳкумни ахлоқан тузатиш, маҳкум ва бошқа шахслар томонидан янги жиноятлар содир этилишининг олдини олишга эришиш самарадорлигини оширишга хизмат қилади⁵.

¹Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сон “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги Фармони // “Халқ сўзи” газетасининг 2017 йил 8 февралдаги 28 (6722)-сонидан эълон қилинган.

² Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги “**2022–2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида**”ги ПФ-60-сон Фармони. <https://lex.uz/>

³Жиноят ҳуқуқи. Умумий қисм: Дарслик/А. С. Якубов, Р. Кабулов ва бошқ. – Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 2009. –Б.324.

⁴Рустамбоев М.Ҳ. Ўзбекистон Республикаси жиноят ҳуқуқи курси. II том. Умумий қисм. Жиноят тўғрисида таълимот. ОТМ учун дарслик. – Т.: “ILM ZIYO”, 2011. – Б.15.

⁵ Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 2006 йил 3 февралдаги “Судлар томонидан жиноят учун жазо тайинлаш амалиёти

Адолатли жазо тайинлашда Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг қонунийлик, фуқароларнинг қонун олдида тенглиги, инсонпарварлик, одиллик принципларига риоя этилиши муҳим аҳамиятга эга.

Жумладан, қилмишнинг сазоворлиги фақат Жиноят кодекси билан белгиланиши, қонунга хилоф равишда жазога тортилишнинг мумкин эмаслиги, жазо ва бошқа ҳуқуқий чораларни жисмоний азоб бериш ёки киши қадр-қимматини камситиш мақсадини кўзламаслиги, жиноят содир этган шахсга нисбатан у ахлоқан тузалиши ва янги жиноят содир этишининг олдини олиш учун зарур ҳамда етарли бўладиган жазо тайинланиши ёки бошқа ҳуқуқий таъсир чораси қўлланилиши кераклиги мустаҳкамланган.

Ижтимоий ҳаёт ривожланиши билан жиноят қонунчилигини такомиллаштириш талаб этилади. Бугунги кунда юртимизда жиноий жазолар тизимини либераллаштириш, ижтимоий хавфи катта бўлмаган жиноятлар учун репрессив жазо чораларини қисқартиришга қаратилган ислохотлар амалга оширилмоқда.

Шу ўринда қайд этиш лозимки, жиноий-ҳуқуқий рағбатлантирувчи нормаларни амалга оширишнинг аҳамияти жиноий-ҳуқуқий муносабатлар доирасида амал қилади.

Хуш шу уринда бир савол туғилади. Рағбатлантирувчи нормалар деганда нимани тушунамиз? Даҳақиқат, Жиноят қонунчилиқда рағбатлантирувчи нормалари сифат жиҳатидан яхлит

ҳолатда бўлган шахслар томонидан қатъий белгиланган шаклга эга бўлиб, ҳуқуқий адабиётда ҳуқуқ шакли ҳуқуқий меъёрларнинг мазмуни ва ифода қилиш усулини англатади. Қонун нормаларининг мазмуни уларни ифодалашнинг ички ва ташқи шакли билан белгиланади.

Жиноят ҳуқуқининг рағбатлантирувчи нормалари, бошқа ҳуқуқий нормалар каби, ички ва ташқи шаклга ҳам эга. Ички шаклдаги нормаларда муайян шаклда уларнинг таркибини тартибга солувчи таркибий қисмлари, тузилмалари ёки усуллари тизими тушунилади, ҳуқуқий меъёрларнинг ташқи шакли эса норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг асл нусхаларида, уларнинг том маънодаги сўзларида ифодаланади.

Рағбатлантирувчи меъёрни мустақил ҳуқуқий норма сифатида эътироф этиш ушбу тузилманинг ички шаклини белгиловчи тузилишини белгилашни талаб қилади.

Жиноят қонунчилигида учта ҳуқуқий норманинг тузилиши одатда эътироф этилади, диспозицияга мувофиқ ҳар қандай ҳуқуқий меъёрлар хатти-ҳаракатларнинг ўзини ўзи бошқариш қоидаларини назарда тутувчи тартибга солишдан иборат бўлиб, санкциялар - тартибда белгилаб қўйилган хатти-ҳаракат қоидаларига риоя қилмасликда қўлланиладиган ҳуқуқий таъсир чоралари ва норманинг татбиқ этилиш шартларини шакллантирган гипотеза, диспозициялар нормалари. Бундай тузилмалар барча жиноий қонунлар учун таклиф қилинмоқда, лекин кўпроқ тақиқловчи ва қонуний қоидаларга қаратилган.

Жиноят ҳуқуқининг рағбатлантирувчи нормалари мантиқий тузилиши қўйидаги формула орқали акс эттирилади: Агар ..., кейин ... агар “аниқ тарафидан” бўлса: 1) рағбатлантириш (гипотезани) қўллаш шартлари; 2) ахлоқ қоидалари (диспозициялар) ва 3) ижобий хатти-ҳаракатларнинг ҳуқуқий оқибатлари бўйича ваколатли органлар фаолиятининг шаклини белгиловчи тавсия этувчи усулни қўллаган ҳолда, санкциянинг тузилишининг таркибий қисми бўлган ва хулқ-атвор қоидалари.

Рағбатлантирувчи норманинг тузилишининг биринчи элементи сифатида келадиган гипотеза рағбатлантирувчи муносабатларнинг юзага келиш эҳтимоли мавжуд бўлган ўзига хос ҳаётий вазиятларни кўрсатади. Гипотеза рағбатлантирувчи норманинг биринчи элементи сифатида, ҳаётий ҳолатларга қаратилган бунда рағбатлантирувчи муносабатлар юзага келиши мумкин. Гипотеза бундай ҳуқуқий муносабатларнинг пайдо бўлишининг мавҳум имкониятини яратади. Уларнинг асл тажовузи нафақат тирик вазият (фараз), балки муайян ҳаётий шароитнинг табиий натижаси бўлган муайян хатти-ҳаракатларнинг мантиқий тизимининг (элементар) иккинчи элементи билан боғлиқбу муайян ҳаётий вазиятнинг табиий натижасидир.

Рағбатлантирувчи меъёрнинг ажралмас қисми - бу қарашлардир. Ҳуқуқий меъёрлар тизимида қараш мавжудлиги тартибга солинган ижтимоий муносабатларнинг табиати билан белгиланади ва ҳуқуқ субъектининг ижобий хатти-ҳаракатларидан

иборатдир. Шунинг учун, диспозиция таркиби исталган ижобий хатти-ҳаракатдир. Давлат томонидан таъминланганликнинг ўлчови бўлган санкция тартибда тасдиқланган хатти-ҳаракатларнинг бажарилишининг қонуний оқибати ва рағбатлантирувчи воситалардан фойдаланиш кафолати бўлиб хизмат қилади. Шундай қилиб, рағбатлантирувчи меъёрида белгиланган жиноий қонунчилик имтиёз нормасининг тузилишига, жамоатчилик билан муносабатлардаги ўзгаришга, яъни рағбатлантиришни амалга ошириш шартларига қараб, рағбатлантириш меъёри гипотезасида кўрсатилган рағбатлантириш меъёри талаб қилинган ҳолларда давлат томонидан ваколат берилган шахслар томонидан амалга оширилади.

Жиноят қонунчилигининг рағбатлантирувчи нормаси ва унинг тузилишини бундай тушуниш тўғридир.

Шулардан келиб чиқиб, жазо тайинлашда рағбатлантирувчи қоидалари ҳуқуқий норма тузилишининг учта қисмини ўз ичига олади. Жиноий имтиёз қоидаларининг бу хусусияти биз кўриб чиқиладиган ҳуқуқ нормаларининг мазмунини ягона тарзда тушунишга ва уларни суд амалиётида тўғри қўллашга имкон беради.

Жиноят қонунчилигида рағбатлантирувчи қоидаларни қўллаш масаласига тўхталадиган бўлсак, ушбу нормаларнинг шакли жиноят кодекснинг Умумий қисмида рағбатлантирувчи меъёр сифатида назарда тутилиб ва ушбу модданинг бир қисми Жиноят кодекснинг Махсус қисмида рағбатлантирувчи норма

сифатида мустақил моддада берилади⁶. Моддалар, ўз навбатида, ҳуқуқий норманинг функциялари ҳақида аниқ маълумотни шаклланадиган ва қонун чиқарувчининг иродасини ифодалайдиган сўзлар ва атамаларнинг жамламасини ўз ичига олади. Шу билан бирга, жиноий-ҳуқуқий рағбатлантириш меъёрлари тузилмасининг ўзига хос хусусиятларидан келиб чиққан ҳолда, бундай ахборотни тарқатиш усули норманинг тартибига боғлиқ: оддий, аниқ, тарифловчи, маълумот берувчи, бланкетловчи. Шундай қилиб, ҳар хил турли маълумот берувчи диспозицияга тааллуқли, жиноят-ҳуқуқий рағбатлантирувчи нормани ўз ичига олган, Жиноят кодексининг 248-моддаси 4-қисмида назарда тутилган ҳоллатларда, ушбу моддада кўзда тутилган нарсаларни ихтиёрий равишда топширган шахс жиноий жавобгарликдан озод қилинади.

Ҳар қандай ҳуқуқий меъёрда бўлгани каби, жиноят ҳуқуқининг рағбатлантирувчи нормаси ҳам бир ёки бир нечта тузилишга хосдир. Қонунлар назариясида жиноят ҳуқуқининг тузилишига етарлича эътибор берилмади, гарчи бу масалаларни турли даражаларга қаратадиган алоҳида тадқиқотлар мавжуд бўлса-да, қонун назариясида ҳуқуқий тузилмалар қонунчилик муҳандислиги соҳасига киради ва унинг воситаларини ифодалайди, ҳуқуқий қурилма таркиби -

тузилмалар, таркибий тузилмалар, элементларнинг таркиби ва ҳуқуқий қурилма моделлаштирилганлиги ва моделлаш жараёнида шаклланганлиги англатади.

Бундай олиб қарайдиган бўлсак, жиноий-ҳуқуқий муносабатларнинг иштирокчиларидан бири рағбатлантирувчи нормада белгиланган хатти-ҳаракатнинг амалга ошириши сабабли ушбу юридик факт амалда бўлган жиноий-ҳуқуқий муносабат ичида бошқа – рағбатлантирувчи ҳуқуқий муносабатни юзага келтириб чиқаради⁷.

Жумладан, “Тадбиркорлик фаолиятининг жадал ривожланишини таъминлашга, хусусий мулкни ҳар томонлама ҳимоя қилишга ва ишбилармонлик муҳитини сифат жиҳатидан яхшилашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПФ-4848-сонли ҳамда 21 октябрда қабул қилинган “Суд-ҳуқуқ тизимини янада ислоҳ қилиш, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини ишончли ҳимоя қилиш кафолатларини кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-4850-сонли Ўзбекистон Республикаси Президенти Фармонларида ҳам ижтимоий хавфи катта бўлмаган жиноятлар учун тайинланадиган жазо чораларини қисқартириш, уларни жиноий юрисдикциядан маъмурий юрисдикцияга ўтказиш, озодликдан маҳрум қилиш билан боғлиқ муқобил жазоларни ва рағбатлантирувчи

⁶ Шакуров Р.Р. Ижобий хатти-ҳаракатни жиноий-ҳуқуқий рағбатлантиришнинг ижтимоий шартланганлиги ва моҳияти: ўқув қўлланма. – Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 2006. – Б.54.

⁷ Шакуров Р.Р. Ижобий хатти-ҳаракатни жиноий-ҳуқуқий рағбатлантиришнинг ижтимоий шартланганлиги ва моҳияти: ўқув қўлланма. – Т.: Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси, 2006. – Б.54.

нормаларни қўллашни кенгайтириш масалалари алоҳида қайд этилган.

Хусусан, мазкур Фармонларда қатор рағбатлантирувчи нормалар назарда тутилган бўлиб, улар қуйидагилардан иборат:

биринчидан, тадбиркорлик фаолияти субъектлари томонидан биринчи марта содир этилган ҳуқуқбузарликлар қонун ҳужжатларида белгиланган муддатларда ихтиёрий равишда бартараф этган ва етказилган моддий зарарни қоплаган тақдирда, инсоннинг соғлиғи ва ҳаётига зарар етказилган ҳолатлар мавжуд бўлмаган ҳолларда, маъмурий ва жиноий жавобгарликдан, жарималар ва молиявий санкциялар (пенядан ташқари) қўлланилишидан озод этилиши;

иккинчидан, ноқонуний тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш билан боғлиқ ҳуқуқбузарликларни биринчи марта содир этган шахслар ҳуқуқбузарлик аниқланган кундан эътиборан бир ой муддатда етказилган зарарнинг ўрнини ихтиёрий равишда қоплаган, тадбиркорлик субъекти сифатида рўйхатдан ўтган ва рухсат этувчи зарур ҳужжатларни расмийлаштирган тақдирда маъмурий ва жиноий жавобгарликдан озод этилиши билан боғлиқ рағбатлантирувчи нормалар киритилиши;

учинчидан, тадбиркорлик ва хўжалик фаолияти билан боғлиқ жиноятлар содир этилганлиги учун тадбиркорлик субъектларига нисбатан тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш ҳуқуқидан маҳрум қилиш тарзидаги муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш жазосининг қўлланилмаслиги.

Юқоридагилардан келиб чиқиб айтиш мумкинки, зикр этилган Фармонларда тадбиркорлик субъектлари томонидан содир этилган жиноятлар учун жазо тайинлашда рағбатлантирувчи нормаларни кенг қўллаш жиноий жазоларнинг либераллаштирилишини англатади.

Ўз навбатида, 2017 йилнинг 1 апрелидан бошлаб инсон ҳуқуқ ва эркинликлари устуворлигини таъминлаш, жазонинг адолатли ва инсонийлиги кафолатларини кучайтириш мақсадида қамоқ тарзидаги жиноий жазо депенализация қилиниб, унинг ўрнига озодликдан маҳрум қилиш билан боғлиқ бўлмаган жазонинг муқобил турларини пенализация қилинаётганлигини ҳам алоҳида таъкидлаш лозим. Мазкур ўзгартириш ҳам жиноий жазоларни либераллаштиришга, жиноят содир этган шахсларга нисбатан тарбиявий-тузатиш таъсир чораларининг замонавий шакл ва услубларини миллий жиноят қонунига имплементация қилиш бўйича олиб борилаётган сиёсатнинг мантиқий давоми ҳисобланади.

Бизнинг фикримизча, нафақат тадбиркорлик субъектларига, балки ижтимоий хавфи катта бўлмаган ва унча оғир бўлмаган жиноят содир этган шахсларга ҳам жиноий жазо тайинлашда рағбатлантирувчи нормаларни қўллаш репрессив, яъни озодликдан маҳрум этиш тариқасидаги жазо чоралари камроқ тайинлаш йўлидан бориш вақти келди. Негаки, “жазони ижро этиш жойларига юборилган маҳкумлар қайта тарбияланиш ўрнига, жиноят оламининг барча қонун-қоидаларини ўзлаштириб,

“профессионал” жиноятчиларга айланмоқдалар”⁸.

Ривожланган хорижий мамлакатлар, жумладан, Япония, Буюк Британия, АҚШ, Франция, Швейцарияда биринчи марта жиноят содир этган шахсларга нисбатан озодликдан маҳрум этиш тариқасидаги жазо чораси, камдан-кам ҳолларда қўлланилади⁹. Аксарият ҳолларда эса шахс содир этган жинояти натижасида етказилган зарарни ихтиёрий равишда қоплаган, юз берган ижтимоий хавфли оқибатни бартараф этиш чораларини кўрган ҳолатда жазо тайинлашда рағбатлантирувчи нормалар кенг қўлланилади.

Жиноят кодекси Умумий қисми институтларида жазо тайинлашда фақат содир этилган жиноят ҳамда айбдор шахснинг ижтимоий хавфлилигини ҳисобга олиш талаби қўйилган.

Хулоса ўрнида шуни айтиш мумкинки, миллий жиноят қонунчилигида жиноий жазолар тайинлашда рағбатлантирувчи нормаларни қўллаш пировард натижада жиноий жазо тизимида озодликдан маҳрум қилишга муқобил бўлган жазоларнинг кенг қўлланилиши такомиллаштириш, муқобил жазо турларини кенгайтириш, жумладан, шахсни жамиятдан ажратмаган ҳолда ахлоқан тузатиш имконини берадиган жазо турларини кенгроқ фойдаланиш имкониятларини оширишга хизмат қилади.

Мамлакатимиз жиноят ҳуқуқий сиёсатида ҳам жиноий жазоларни

либераллаштириш сиёсати инсонпарварлик принципининг ҳаётий ифодаси сифатида изчил амалга ошириб келинмоқда. Хусусан, шу кунга қадар Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодексига ўзгартиш ва қўшимчалар киритишни назарда тутадиган 60 дан ошиқ қонун ҳужжатларининг деярли учдан икки қисми бевосита жиноий жазоларни либераллаштиришга қаратилган.

Шу ўринда, жиноят қонунини либераллаштиришнинг устувор йўналишларидан бири рағбатлантирувчи нормаларни қўллаш соҳасини кенгайтириш билан боғлиқ. Негаки, жиноят ҳуқуқи назарияси рағбатлантирувчи нормаларни жиноий қонунчиликда мустақамланиши ва уларнинг амалиётга тўғри татбиқ этилиши содир этилган жиноятчиликнинг латентлик даражасини кескин камайтиришга, жиноятчиликка қарши курашиш сарф-харажатларининг қисқаришига сезиларли таъсир кўрсатади.

Хусусан, М.Х.Рустамбоев жиноят ҳуқуқи нафақат содир этилган жиноятлар учун жавобгарликни таъминлаш, балки, жиноятчиликка қарши курашда фаол иштирок этган ҳамда содир этилган жиноятнинг ижтимоий хавфлилигини жиддий камайтирадиган ижобий характерланадиган ҳатти-ҳаракатлар учун шахсга нисбатан рағбатлантирувчи нормаларни қўллаш вазифасини ҳам бажаришини қайд этади.

Баъзи мутахассислар рағбатлантирувчи нормаларни жиноят ҳуқуқининг махсус функцияларидан бири сифатида кўрсатиб ўтиб, жиноят қонунида бундай

⁸ Окилов О. Жиноятга оид қонунларни либераллаштиришнинг моҳияти. // Ж. Қонун ҳимоясида. 2005 йил сентябр. №09 (117). – Б.36.

⁹ Окилов О. Жиноятга оид қонунларни либераллаштиришнинг моҳияти. // Ж. Қонун ҳимоясида. 2005 йил сентябр. №09(117). – Б.36.

нормаларнинг мавжудлиги фуқароларнинг жиноятларнинг олдини олиш, қонун билан қўриқланадиган ижтимоий муносабатларни жиноий тажовузлардан фаол ҳимоя қилишга рағбатлантиришини тушунтиради.

Юқоридагиларни эътиборга олиб, бизнингча, қуйидаги асосларга кўра бугунги кунда жиноий жазолар тизимида рағбатлантирувчи нормаларни кенгайтиришни тақазо этмоқда:

биринчидан, жиноий жазо тизимида рағбатлантирувчи нормаларнинг кенг қўлланилиши жиноят ҳуқуқида инсон ҳуқуқларини таъминловчи муҳим мезон бўлиб хизмат қилади;

иккинчидан, рағбатлантирувчи нормаларни кенгайтириш, моҳият эътибори билан, жиноят қонунини либераллаштиришнинг муҳим таркибий қисми ҳисобланади;

учинчидан, рағбатлантирувчи нормаларни кенг қўллаш бир неча асосларга кўра давлат учун ҳам мақбул ҳисобланади. Мазкур мақбуллик иқтисодий жиҳатдан давлат бюджети сарфини камайтириш, ижтимоий жиҳатдан эса озодликдан маҳрум этиш муассасаларидаги криминоген вазиятнинг маҳкумларга салбий таъсирини олдини олиш ва бошқаларда ифодаланади.

тўртинчидан, жиноят қонунчилигида рағбатлантирувчи нормаларнинг кенг жорий этилиши халқаро ҳуқуқнинг умумэтироф этилган қоида ва тамойилларига мос бўлиб, бу эса ўз навбатида, миллий жиноят ҳуқуқий сиёсатининг халқаро-ҳуқуқий сиёсат билан ўзаро ҳамоҳанглигини таъминлашга хизмат қилади.